

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเกต วิเคราะห์และเปรียบเทียบพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน รวมทั้งหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว ในหน่วยงาน 3 ประเภทที่รับผิดชอบการศึกษาระดับปฐมวัย คือ ประเภทโรงเรียนที่จัดแบบอนุบาล โรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็กและหน่วยงานที่จัดแบบศูนย์เด็กจังหวัดภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตพฤติกรรม 2 แบบคือ แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งปรับปรุงมาจากแบบวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของแฟลนเดอร์ส (Flanders' Interaction Analysis Category) โดยเพิ่มพฤติกรรมทางท่าทางและพฤติกรรมบางประเภท เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมจริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนระดับปฐมวัย และอีกแบบคือ แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมร่วมกับพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสังเกตพบจากสภาพห้องเรียนจริง แล้วนำแบบสังเกตทั้งสองไปให้ครูทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขเพื่อปรับปรุงเนื้อหาและโครงสร้าง จากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูและนักเรียนระดับปฐมวัยที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อหาความเที่ยง ใจความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเท่ากับ .99 และหาความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเท่ากับ .96

2. นำแบบสังเกตทั้งสองแบบไปใช้กับตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นครูและนักเรียนในโรงเรียนประเภทอนุบาล โรงเรียนประเภทเด็กเล็ก และในศูนย์เด็กภาคใต้ จำนวน 18 แห่ง โดยจัดเป็นประเภทละ 6 แห่ง สุ่มตัวอย่างแบบง่ายได้จากจังหวัดปัตตานี พัทลุง กระบี่ และระนอง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ระดับปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทั้ง 18 ห้องเรียน ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 40 นาที และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน ห้องเรียนละ 10 คน โดยสังเกตนักเรียนที่ละคนตลอดทั้ง 5 วัน ๆ ละ 10 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งสิ้นมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) เพื่อหาความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน วิเคราะห์ความแปรปรวนโดย Subprogram ANOVA เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างหน่วยงาน 3 ประเภท ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของจังหวัดภาคใต้ และหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน โดย Subprogram Crosstabulation

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน คือ

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย 3 ประเภท ในจังหวัดภาคใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนระดับปฐมวัยในจังหวัดภาคใต้ ที่ปรากฏมากที่สุดในห้องเรียนคือ นักเรียนตอบสนองทางวาจา รองลงมาคือ ครูบรรยายด้วยท่าทางและวาจา ($\bar{X} = 180.107$) และครูใช้คำสั่งทางวาจา ($\bar{X} = 127.826$) พฤติกรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อครูด้วยท่าทางและวาจา ($\bar{X} = 0.032$) ส่วนพฤติกรรมที่ไม่ปรากฏขึ้นเลย คือ ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน

และ/หรือนำความคิดของนักเรียนไปใช้ควยทาทางและวจา ($\bar{X} = 0.0$)

1.2 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยในภาคใต้ พฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นมากที่สุดคือ พฤติกรรมเล่นกับเพื่อน คู่กับเพื่อน ($\bar{X} = 50.010$) พฤติกรรมที่ปรากฏรองลงมาคือ สั่ง, ออก, แนะนำ ($\bar{X} = 8.184$) พูดทำพินัน หุคโออวค ($\bar{X} = 8.007$) รวยผู้นทำงานหรือเลน ($\bar{X} = 6.601$) พฤติกรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ หุคหรือท่าทำยอมรับในความผิดที่ตนกระทำ ($\bar{X} = 0.163$)

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย 3 ประเภทในภาคใต้

2.1 พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ปรากฏขึ้นมากในโรงเรียนประเภทอนุบาล คือ ครูใช้คำสั่งควยทาทาง และนักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูควยทาทาง พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ปรากฏมากในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก คือ ครูถามคำถามที่จำกัดคำตอบ นักเรียนแสดงพฤติกรรมร้องขอ ขออนุญาตในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองทางวจา และแสดงพฤติกรรมสับสน พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในศูนย์เด็กที่ปรากฏมากคือ ครูถามคำถามที่ตามความต้องการของนักเรียน ครูบรรยายควยทาทางและวจา ครูทำหนิ ลงโทม ทางวจา นักเรียนหุคหรือแสดงความคิดริเริ่มทางวจาและนักเรียนตอบสนองต่อครูควยทาทางและวจา

การ เปรียบ เทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล โรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก และประเภทศูนย์เด็กในภาคใต้ พฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มี 2 พฤติกรรม คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูควยทาทาง และนักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูควยทาทางและวจาพร้อมกัน โดยนักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูควยทาทางมีมากที่สุดโรงเรียนประเภทจัดแบบชั้นอนุบาล ($\bar{X} = 206.780$) ($S.D. = 69.653$) รองลงมาคือศูนย์เด็ก ($\bar{X} = 115.403$, $S.D. = 88.075$) และน้อยที่สุดคือโรงเรียนที่จัดประเภทชั้นเด็กเล็ก ($\bar{X} = 44.218$, $S.D. = 24.910$) ส่วนพฤติกรรม

นักเรียนตอบสนองต่อครูด้วยท่าทางและวาจา ปรากฏมากที่สุดในกลุ่มเด็ก ($\bar{X} = 170.601$, $S.D. = 67.177$) รองลงมาคือ โรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล ($\bar{X} = 118.036$, $S.D. = 64.989$) และน้อยที่สุดคือโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก ($\bar{X} = 73.427$, $S.D. = 43.157$)

2.2 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ปรากฏขึ้นมากในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล คือ สิ่ง บอกรับ แะนำ พูดทำพินัน โ้อวด และขอยืมสิ่งของเพื่อน พฤติกรรมทางสังคมในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก ที่ปรากฏขึ้นมากคือ เก็บของเมื่อเลิกเล่นแล้ว ช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่นและทำเลียนแบบ

การเปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล ประเภทที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก และประเภทศูนย์เด็ก ในหัวข้อพฤติกรรมทางสังคม 26 หัวข้อ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มี 3 พฤติกรรมคือ วาดภาพ ขมขู กอดกวนผู้อื่น ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น และพฤติกรรมยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน โดยเกิดพฤติกรรมวาดภาพ ขมขู กอดกวนผู้อื่นมากที่สุด ในโรงเรียนประเภทอนุบาล ($\bar{X} = 3.767$, $S.D. = 1.770$) มากรองลงมาในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก ($\bar{X} = 3.303$, $S.D. = 2.209$) และน้อยที่สุดในประเภทศูนย์เด็ก ($\bar{X} = 1.152$, $S.D. = 0.302$) พฤติกรรมทำร้ายร่างกายตนเองหรือผู้อื่นเกิดมากที่สุดโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก ($\bar{X} = 3.160$, $S.D. = 2.717$) รองลงมาคือโรงเรียนที่จัดประเภทอนุบาล ($\bar{X} = 2.535$, $S.D. = 1.198$) และน้อยที่สุดในประเภทศูนย์เด็ก ($\bar{X} = 1.104$, $S.D. = 1.787$) พฤติกรรมยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อนเกิดมากที่สุดโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล ($\bar{X} = 1.933$, $S.D. = 1.080$) รองลงมาในกลุ่มเด็ก ($\bar{X} = 0.807$, $S.D. = 0.904$) และในประเภทโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็กน้อยที่สุด ($\bar{X} = 0.153$, $S.D. = 0.238$)

3. การหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในภาคใต้ จากตัวข้อพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ 42 หัวข้อ และพฤติกรรมทางสังคม 26 หัวข้อ ส่วนใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กัน มีพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน 30 คู่ เป็นความ

สัมพันธ์กันในทางบวก 21 คู่ และความสัมพันธ์กันในทางลบ 9 คู่ มีพฤติกรรมที่สัมพันธ์กันรวมเป็นกลุ่มได้ดังนี้

3.1 พฤติกรรมครอบครัวขยาย สัมพันธ์ทางบวกกับพูดทำพจน์ โอ้อวด แบ่งปันของให้เพื่อน ช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่น ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสัมพันธ์ทางลบกับโต้เถียงกัน พุดน้าและ/หรือทำน้า

3.2 นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครู สัมพันธ์ทางบวกกับช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่น พูดทำพจน์ โอ้อวด ยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน แบ่งปันของให้เพื่อน และมีสัมพันธ์ทางลบกับพูดและ/หรือทำท่ายอมรับในความผิดที่ตนกระทำ

3.3 นักเรียนแสดงความคิดริเริ่มต่อครู สัมพันธ์ทางบวกกับเล่นหรือคุยกับเพื่อน พูดทำพจน์ โอ้อวด แบ่งปันของให้เพื่อน และช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ปรากฏมากที่สุดในหน่วยงานที่รับนิพนธ์เกี่ยวกับการศึกษาระดับปฐมวัยในภาคใต้ ก็คือนักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูทางวจามากที่สุด รองลงมาคือ ครอบครัว ด้วยท่าทางและทางวจาและครูใช้คำสั่งทางวจา ซึ่งผลการวิจัยนี้แตกต่างจากที่ผู้นำนโยบายวิเคราะห์กิจกรรมทางวจาของแพลนเนอร์สมาชิ เช่น กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ¹ และกรมการฝึกหัดครู² ซึ่งทดลองไว้กับเด็กในระดับประถมศึกษา พบว่า พฤติกรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ พฤติกรรมทางวจา

¹ กองวิจัยการศึกษา, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้นที่สอนวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2518 (อัคราเนา).

² กรมการฝึกหัดครู กรม. รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการการฝึกหัดครูและบริการการศึกษา โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ 2521.

ของครูมีมากกว่านักเรียน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับปทุมวัย มีบทบาทในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าในระดับชั้นอื่น แต่พิจารณาจากพฤติกรรมอันดีรับรองลงมาในชั้นเรียน คือ ครูบรรยายด้วยท่าทางและทางวาจา และครูใช้คำสั่งทางวาจาแล้วจะเห็นว่า บทบาทของนักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูทางวาจามากที่สุดนั้นเป็นการตอบสนองครูมากกว่าการริเริ่มการแสดงออกของนักเรียนเอง ซึ่ง พัทนี วรรณ ได้อธิบายว่า การตอบสนองครูนั้น นักเรียนเป็นฝ่ายแสดงโดยการพูด เมื่อครูเป็นผู้เริ่มแล้วเปิดโอกาสให้ตอบสนองต่อการกระทำของครู การตอบสนองจะมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเสรีภาพที่ครูเป็นผู้กำหนดให้ ส่วนการริเริ่มการแสดงออกของนักเรียนนั้น นักเรียนจะลงมือกระทำเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นส่วนตัว¹ และจากการสังเกตของผู้วิจัยเอง เห็น สภาพห้องเรียนในระดับปทุมวัยส่วนใหญ่ จะเข้าไปในทำนองนักเรียนอ่านตามครู พูดตามครู และท่องบทท่องจำ ยาน ก - ย นับเลข 1 - 10 ตามที่ครูสั่ง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นการตอบสนองครูทั้งสิ้น ส่วนในด้านการเรียนการสอนที่ปรากฏขึ้นในชั้นเรียน อันดีรับรองลงมาคือ ครูบรรยายด้วยท่าทางและวาจากับครูใช้คำสั่งทางวาจา ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงของครูนั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บัวบุชา ช่อตรง² กรมวิชาการ กรมแก้ไขครู และบุคคลอื่น ๆ คือ ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าอิทธิพลทางอ้อม พฤติกรรมทางวาจาของครูเป็นลักษณะการบรรยายมากกว่าวิพากษ์ และการพูดของนักเรียนนั้นมักพูดตอบสนองครูมากกว่าพูดขึ้นเอง แต่ในผลการวิจัยเรื่องนี้ จะพบพฤติกรรมครูบรรยายด้วยท่าทาง พร้อมกับทางวาจา เป็นเพราะในระดับปทุมวัยนั้น ครูที่สอน บรรยาย เล่าเรื่อง จะมีอุปกรณ์ประกอบ เช่น ภาพ สอนเรื่องเพลง ก็จะมีท่าทางประกอบและสอนอ่านก็จะชี้บนกระดานตามไปด้วย

¹ พัทนี วรรณ จิตวิทยาสังคม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด 2522), หน้า 51.

² บัวบุชา ช่อตรง "การวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ การพูดในการเรียนการสอน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512), หน้า 64.

สำหรับพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนครั้งนี้ ปรากฏผลวิจัยคือ ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าอิทธิพลทางอ้อม โดยครูยึดถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผลการเรียนโดยวิธี "ครูเป็นศูนย์กลาง" นี้ อุดุ้ย วิเชียรเจริญ ได้กล่าวไว้ว่า การสอนวิธีนี้ จะทำให้เกิดผลเสีย คือไม่ได้ปลูกฝังสร้างคนให้เป็นนักคิดหรือช่วยให้เกิดความคั่งอาน เกิดความเคยชินในการแก้ปัญหา บดและแสวงหาเหตุผล หรือเกิดวิจาร์ณญาณขึ้นแต่อย่างใด การสอนวิธีนี้จะทำให้เกิดทัศนคติที่จะยอมรับสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มีการตั้งคำถาม ไม่วิพากษ์ วิจาร์ณ แม้จะไม่เห็นว่าย ก็ไม่โต้แย้งหรือหักทวง¹ การเรียนการสอนในลักษณะนี้ ควรแก้ไข โดยการเปลี่ยนเป็นยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งในเรื่องนี้ แชนเดอร์สัน (Handerson)² ได้ทำวิจัยพบว่า การยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อยู่ด้วยตัวเอง และเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไปในทางที่ดี เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และยังคงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เนลสัน (Nelson)³ ซึ่งพบว่า ในด้านการใช้อิทธิพลทางอ้อมของครู มีผลทำให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กว่า การใช้อิทธิพลทางตรง และจากผลการวิจัยในเรื่องพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในหน่วยงานที่รับผิดชอบในภาคใต้ พฤติกรรมที่เกื้อหนุนมากในห้องเรียนคือ นักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม และพฤติกรรมที่ไม่เกิดขึ้นเลยคือ ครูยอมรับความคิดเห็นและนำความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ทั้งทางท่าทางและทางวาจา ดังนั้นในเรื่องนี้ครูที่สอนเด็กระดับปฐมวัยจึงควรเปลี่ยนแปลงบทบาทของตัวเอง โดยใช้พฤติกรรมทางอ้อม คือในข้อ 1 -4 ของแฟลนเดอร์ส ซึ่งได้แก่ ครูยอมรับความรู้สึกรักของนักเรียน ยกย่องหรือสนับสนุน ยอมรับ หรือนำความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ และการถามคำถาม ซึ่งมี

¹ อุดุ้ย วิเชียรเจริญ "ปัญหาการศึกษาและวิชาการของไทยใน ร.ศ. 200" วารสารศูนย์ศึกษา 17 7 -8 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2514), หน้า 6.

² Handerson, G. Human Relations From Theory and Practice, (Oklahoma : The Macmillan Company 1967), p. 5.

³ Nelson, Louis N. Teacher Leadership : An Empirical approach to Analyzing Teacher Behavior in the classroom. The Journal of Teacher Education 1966 17(14), p. 417 - 425.

ผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ แล้วเช่น วราภรณ์ ชัยโอภาส พบว่า พฤติกรรมการตอบสนองและ พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน จะแปรไปตามวิธีสอนของครู ถ้าครูใช้วิธีสอนโดยอ้อมมาก นักเรียนจะมีพฤติกรรมริเริ่มมาก และถ้าครูใช้วิธีสอนโดยตรง นักเรียนจะมีพฤติกรรมตอบสนองมาก¹ ซึ่งรอกเกอร์ส(Roggers) ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมทางวาจาในห้องเรียนที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับของครู การกั้มยอมรับของนักเรียนในการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การใช้วิธีสอนทางอ้อมของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความคิดของนักเรียนมีมากขึ้น การวิจารณ์และการใช้อำนาจของครูมีน้อยลง การใช้คำพูดสอบถามของนักเรียนมีมากขึ้น และความยืดหยุ่นในด้านการสอนมีมากขึ้น²

ดังนั้นพฤติกรรมของครูที่จะนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน ครูจะต้องมีการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นพฤติกรรมของครู ซึ่งจะนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและนักเรียน รวมทั้งระหว่างนักเรียนด้วยกัน ซึ่ง พันทิพา อุตยสุช ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ครูที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ และมีทัศนคติที่ดีต่อการสอน มักจะวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม และจะใช้วิธีการทางอ้อม โน้มน้าวนักเรียนให้เป็นไปตามที่ครูต้องการ ไม่ใช่การออกคำสั่งหรือการชี้แนะต่าง ๆ แต่จะใช้การชี้แนะควบคู่ไปกับการให้เสริมแรง³

1.2 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยในภาคใต้ พฤติกรรมที่

¹ วราภรณ์ ชัยโอภาส การสังเกตและวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน สอบสวน และการสร้างโครงงานการสอน (ปริญญาบัณฑิตการศึกษามหาวิทยาลัย วิทยาลัยศึกษาศาสตร์ประสานมิตร, 2515).

² Robert Earl Roggers, "Classroom Verbal Behavior As Related to Teachers' Perception of Pupils in Fifth Grade Science Classes," (Doctoral Dissertation, University of Ohio, 1970), p. 5045.

³ พันทิพา อุตยสุช "ปัจจัยเสริมการเรียนการสอน" ในเอกสารการสอนชุดวิชา พื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 1 -5 (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายการพิมพ์ สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523), หน้า 210.

ปรากฏมากที่สุด คือ พฤติกรรมเล่นกับเพื่อน, คุยกับเพื่อน ซึ่งเป็นพฤติกรรมปกติที่จะเกิดกับเด็กในระยะนี้ ดังที่ แฟรงค์ กลาวอ้างไว้ในหนังสือของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ว่า การเล่นเป็นการเรียนรู้ ซึ่งไม่มีใครจะสอนเด็กได้นอกจากตัวเด็กเอง การเล่นจะช่วยให้เด็กได้สำรวจ และคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม และถือว่า การเล่นเป็นการงานสำหรับเด็กที่เดียว ¹

ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ได้อธิบายว่า การเล่นช่วยให้เด็กมีโอกาสฝึกแก้ปัญหาได้อย่างดี โดยส่งเสริมจินตนาการ การเล่นจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เรียนรู้การแลกเปลี่ยนของเล่นกับคนอื่น เป็นผู้นำและตามที่ดี รู้จักขอสิ่งที่ตนต้องการ การเล่นกับคนอื่นทำให้เด็กพัฒนาการใช้ภาษาของตน ² เนื่องจากเด็กในวัยนี้ชอบเล่น ครูจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำการเล่นไปสอดแทรกได้ เพราะไม่ใช่ปล่อยให้ให้นักเรียนเล่นอย่างสนุกสนานอย่างเดียว แต่เป็นการเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เด็กไม่เบื่อหน่าย ทำให้เด็กสนใจการเรียนรู้ได้ โดยครูทำหน้าที่กำหนดแนวทางและขอบเขตตามแผนไว้ ซึ่งในเรื่องนี้ เฮจ กาลด์เวลล์ คุก (H. Caldwell Cook) ได้จัดการเรียนให้แก่เด็กด้วยการเล่น โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาว่า เด็กจะต้องมีการเล่นอยู่เสมอ จะอยู่นิ่งนาน ๆ ไม่ได้ จะต้องพยายามหาทางเล่นทุกชนหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ เรียกว่า วิธีสอนแบบเพลเวย์ (Play Way Method) วิธีเรียนแบบนี้มุ่งหมายให้เด็กได้เรียนด้วยการกระทำของตนเองและเรียนจากของจริง โรงเรียนต้องมีอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พร้อม และเพียงพอกับกิจกรรมของเด็ก การเรียนการสอนแบบนี้จัดได้ในและนอกห้องเรียน ³

¹ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมการและเทคนิคในวิทยาการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล (กรุงเทพฯพหุพานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 64.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

³ อรรถจัน วิวัฒน์, สุนทรพจน์และคณะ, วิธีสอนและแผนการสอนต่าง ๆ (กรุงเทพฯพหุพานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์ 2506), หน้า 38.

พฤติกรรมที่เกิดรองลงมาคือ สั่ง บอก แนะนำ พุดทำพ่น พุดโอ้อวด และช่วย
ผู้อื่นทำงานหรือเล่นนั้นเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการเล่นของเด็กในระดับปฐมวัยในภาคใต้ ส่วนใหญ่การเล่นของเด็ก จะเป็นไปในทางสนุกสนาน เด็กจะเล่นบทบาทสมมติ เลียบแบบหนังทีวี โดยครู
ไม่ได้มีส่วนกำหนดในการเล่นสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนมากนัก

ส่วนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดคือ พุดหรือทำหยาบมริขในความนึกของคนที่จะกระทำ
จากการสังเกต จะเป็นไปในทำนองของเด็กเอาของเพื่อนไปแล้วไม่ยอมรับว่าเอาไป หรือตีเพื่อน
แกล้งเพื่อนครูถามไม่ยอมรับ ซึ่งธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ชอบหวงของ ไม่ยอมให้ของแก่ใคร
เมื่อเพื่อนมาแย่งไป จะฟ้องครู ส่วนเพื่อนที่แย่งไปจะกลัวครู กล้าถูกทำโทษ กลัวครูไม่รัก
และจะไม่ยอมรับในความนึกของคนที่จะกระทำ พฤติกรรมเช่นนี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
และอาจจะคิดเป็นนิสัยเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ได้ ครูจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำกลุ่มในห้อง
เรียน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือ
ไม่ก็ได้ ครูจึงจะต้องมีหน้าที่แนะนำชักจูง และสนับสนุนให้นักเรียนมีพฤติกรรมคามที่มุ่งหมาย
ที่พึงประสงค์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคม
ของนักเรียนระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยใน
ภาคใต้

2.1 พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่
เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในหน่วยงาน 3 ประเภท
เพียง 2 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมนักเรียนตอบสนองต่อครูด้วยท่าทาง และพฤติกรรมนักเรียน
ตอบสนองต่อครูด้วยท่าทางและวาจา โดยพฤติกรรมนักเรียนตอบสนองต่อครูด้วยท่าทางจะ
ปรากฏมากในโรงเรียนประเภทที่จัดแบบชั้นอนุบาล คือในโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษา
และชั้นอนุบาลในโรงเรียนเอกชน มากกว่าโรงเรียนประเภทเด็กเล็กหรือศูนย์เด็ก อาจเป็น

เพราะนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลเรียน 2 ปี มีความคุ้นเคยกับกิจกรรมการเรียนการสอนของครูมากกว่าเด็กประถม ครูไม่ตองสั่งหรืออธิบายมาก เด็กก็จะตอบสนองได้ทันที และดูจากความถี่ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ในโรงเรียนอนุบาลแล้ว พฤติกรรมที่เกิดมากที่สุดคือ ครูใช้คำสั่งด้วยท่าทาง และจากการสังเกตของผู้วิจัยในโรงเรียนประถมอนุบาลจะมีกิจกรรมกายบริหารทุก ๆ ชั่วโมงเรียน และบางครั้งก็เป็นกิจกรรมเข้าจังหวะ เกมส การปั้นวาดภาพ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล ที่ต้องการให้เด็กได้ออกกำลังกาย ฝึกให้รู้จักใช้ประสาทสัมผัสอย่างถูกต้อง และเคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่ว¹ กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่ นักเรียนจะตอบสนองคำสั่งของครูด้วยท่าทางทั้งสิ้น และนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่อ่านหนังสือได้แล้ว การตอบสนองต่อครู จึงเป็นทางท่าทาง เช่น การทำงานที่ครูสั่ง มากกว่าการพูดตามหรืออ่านตามครู

ส่วนพฤติกรรมนักเรียนตอบสนองต่อครูด้วยท่าทางและวาจา พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดในกลุ่มวัยเด็ก รองลงมาคือในโรงเรียนที่จัดชั้นอนุบาลและเกิดพฤติกรรมน้อยที่สุดในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก

ในกลุ่มวัยเด็กแต่ละแห่งของกรมพัฒนาชุมชน กรมอนามัย และกรมศาสนา เน้นการอบรมเลี้ยงดู และการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะเข้าเรียนในชั้นประถม ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของกรมพัฒนาชุมชนคือ เพื่อเสริมสร้างการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม² ของกรมอนามัย เพื่อให้เด็กได้รับอาหารเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย เพื่อการเจริญเติบโตของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตพัฒนาสมอง³

¹ จินตนา หมูผึ้ง, อนุบาลศึกษา (กรุงเทพมหานคร : ส่วนวิจัยเพื่อเด็กวัย 3-6 ปี, 2525), หน้า 56.

² กระทรวงมหาดไทย, กรมพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาสตรีและเด็ก คู่มือการพัฒนาสตรีและเด็ก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2525), หน้า 49.

³ กรมอนามัย กองโภชนาการ โครงการศูนย์โภชนาการเด็ก เอกสารอัดสำเนา หน้า 1.

ส่วนของกรมการศึกษานั้น เพื่อวางรากฐานการศึกษาของเด็กพอให้มีพื้นฐานความรู้เพื่อเรียนชั้นประถม¹ จากผลการวิจัย ความถี่ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดมากในศูนย์เด็กคือ ครูบรรยายควยท่าทางและวาจา และจากการสังเกตของผู้วิจัย ครูจะสอนอ่าน ก-ฮ. บนกระดานคำโดยครูชี้ นำและนักเรียนก็อ่านตามครูและชี้ในหนังสือของตัวเองตามไปควย ครูสอนร้องเพลงและมีท่าทางประกอบ นักเรียนก็จะแสดงออกตอบสนองครูควยท่าทางและวาจาเช่นกัน

สำหรับพฤติกรรมนักเรียนตอบสนองต่อครูควยท่าทาง และควยท่าทางพร้อมวาจา ซึ่งเกิดพฤติกรรมในโรงเรียนประเภทที่จัดชั้นเด็กเล็กน้อยกว่า ในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาลและประเภทศูนย์เด็กเพราะ ชั้นเด็กเล็กชอบโรงเรียนประเภทนี้ จะจัดอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาและจะเป็นการเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 และส่วนใหญ่จะเปิดสอนชั้นเด็กเล็กในท้องถิ่นที่มีการใช้ภาษาอื่น ๆ มากกว่าภาษาไทยและใช้เวลาเรียนเพียง 1 ปี ดังนั้นเด็กในท้องถิ่นที่พูดภาษาดั้น ซึ่งยังไม่คุ้นกับภาษากลาง ซึ่งครูใช้สอนในทอง ทำให้นักเรียนอาจไม่ค่อยเข้าใจจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อครูควยท่าทางและวาจาน้อยมากกว่าในโรงเรียนอีก 2 ประเภท จากการสังเกตกิจกรรมส่วนใหญ่ในชั้นเรียน จะเป็นใ้ให้นักเรียนพูดภาษาไทย โดยครูพูดและนักเรียนพูดตามกิจกรรมอื่น ๆ เช่น อ่านและเขียนไม่ค่อยมี

2.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา ระดับปฐมวัยใน 3 ประเภทในภาคใต้ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากพฤติกรรมทั้งหมด 26 พฤติกรรม มีแตกต่างกัน 3 พฤติกรรมคือ พฤติกรรมวากถาว ขมขู กอดกวนผู้อื่น มีในโรงเรียนประเภทอนุบาลมากที่สุด รองลงมาคือโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็กและน้อยที่สุดในศูนย์เด็ก พฤติกรรมทำร้ายร่างกายตนเองหรือผู้อื่น ปรากฏมากในโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก รองลงมาคือโรงเรียนประเภทอนุบาลและ

¹ ชำเลือง วุฒิจันทร์, โรงเรียนวัด...สอนเด็กกอนแกมท์ (เอกสารอัครสำเนา)

น้อยที่สุดในศูนย์เด็ก พฤติกรรมยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน เกิดในโรงเรียนแบบอนุบาลมากที่สุด รองลงมาคือในศูนย์เด็ก และน้อยที่สุดในโรงเรียนประเภทเด็กเล็ก

จะเห็นได้ว่าในโรงเรียนประเภทอนุบาลมีพฤติกรรมวากฉาว ชมชู้ กอดกวนผู้อื่นและพฤติกรรมยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน มากกว่าในโรงเรียนประเภทเด็กเล็กและศูนย์เด็ก จากการสังเกตในชั้นอนุบาลปีที่ 2 เด็กสามารถทำงานที่ครูกำหนดให้ เช่น ทำเลข วาดภาพ ปั้นดินน้ำมัน ได้นานกว่าเด็กในโรงเรียนประเภทอื่น และในช่วงระยะเวลาการทำงานนั้นจะมีเด็กบางคนชอบเถลไถล จะชวนเพื่อนคุย ว่าเพื่อน แกล้งเพื่อน และเพื่อนที่กำลังตั้งใจทำงานอยู่ก็จะเกิดความรำคาญ และอาจกล่าวคนที่ทำเสียงดังรบกวน หรือแม่แต่ครูให้ทำกิจกรรมอิสระ เช่น เล่นของเล่น ก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมประเภทนี้ได้ และเด็กในโรงเรียนประเภทอนุบาลจะยอมรับความช่วยเหลือมากกว่าเด็กในโรงเรียนประเภทอื่น ดังได้กล่าวมาแล้วว่านักเรียนอนุบาลมีเวลาทำกิจกรรมนาน เด็กจึงมีโอกาสช่วยกันทำงานและยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน จากการสังเกต เมื่อเด็กทำงานไปได้หรือทำงานซ้ำ เด็กคนอื่นจะช่วยอธิบายหรือในการเล่นอิสระ เด็ก ๆ จะยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน เช่น ช่วยปั้นดินน้ำมัน ช่วยต่อบล็อก เป็นต้น และเป็นเพราะเด็กอนุบาลเรียนอยู่ด้วยกันถึง 2 ปี จนเกิดความสนิทสนม มีการวากฉาว ตักเตือนกัน และยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน ส่วนพฤติกรรมทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น มีข้างแค่น้อยกว่าในโรงเรียนประเภทเด็กเล็ก เป็นเพราะเด็กอยู่ด้วยกันเคยชิน จนรู้สึกเข้าใจอกัน การทำร้ายร่างกายกันจึงมีน้อย ไปแสดงออกในวากฉาว ชมชู้ กอดกวนเสียมากกว่า และถ้าดูจากความคิดของพฤติกรรมทางสังคม ที่ปรากฏขึ้นมาก ในโรงเรียนอนุบาล คือ สั่ง, บอก, แนะนำ พูดทักพินิจ โอ้อวด และขอยืมสิ่งของเพื่อนแล้ว ก็ยอมเป็นสาเหตุที่เกิดพฤติกรรมวากฉาว ชมชู้ กอดกวน และยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อนได้

ในโรงเรียนประเภทที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก ซึ่งมีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่นมากที่สุด และวากฉาว ชมชู้ กอดกวนผู้อื่นเป็นรองนั้น จากการสังเกตเป็นเพราะชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประเภทนี้ ส่วนใหญ่มีเด็กที่มีอายุแตกต่างกัน คือ 4 -6 ปี เข้ามารเรียน ดังนั้นเด็กที่โตกว่าและอยู่ในโรงเรียนหลายปีกว่า เนื่องจากอายุยังไม่ถึงและความพร้อมยังไม่พอ ครุยังไม่ให้ชั้นชั้นประถมปีที่ 1 นั้น จะมีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายและวากฉาว ชมชู้

เด็กที่มีอายุน้อยกว่า หรือเพิ่งเข้ามาอยู่ในโรงเรียนนี้ใหม่ ๆ ถึงแม้อายุจะดูแลอยู่ แต่ก็ไม่ถึงถึง เพราะโรงเรียนประเภทเด็กเล็กนั้นจะมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก และอุปกรณ์การเล่นในชั้นเรียนมีน้อย เนื่องจากไม่มีงบประมาณพอ เมื่อเวลาครูปล่อยให้เล่นเด็กจะแย่งของกัน เป็นเหตุให้ทะเลาะกัน และทำร้ายร่างกายกันได้ ส่วนการยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น มีน้อยกว่าในโรงเรียนอีก 2 ประเภท เนื่องจากเด็กในชั้นนี้ ครูยังไม่ได้ออกคำสั่งให้ทำ เป็นระยะเวลาสั้น โดยมากครูจะสอนอ่านตาม พูดตาม ซึ่งนักเรียนจะตอบสนองครูในทันที โดยที่เด็ก ๆ ไม่ต้องการความช่วยเหลือกัน

ส่วนในโรงเรียนประเภทศูนย์เด็ก จะมีพฤติกรรมวากลาวัช ชมชู้ กอกรวน และทำร้ายร่างกายตนเองหรือผู้อื่น น้อยกว่าโรงเรียนประเภทอนุบาลและประเภทเด็กเล็ก จากการสังเกต เด็กไม่ค่อยมีเวลาทำงานหรือกิจกรรมอิสระในห้องเรียนด้วยกันมากนัก เด็กจึงไม่มีพฤติกรรมประเภทนี้มากนัก และในแต่ละศูนย์ส่วนใหญ่จะมีผู้ดูแลเด็ก ห้องละ 2 คน ซึ่งเพียงพอสำหรับการดูแลเด็ก

ส่วนรับพฤติกรรมการยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อนนั้น ๆ ในโรงเรียนประเภทศูนย์มีบ้างแต่ไม่มาก เท่าในโรงเรียนประเภทอนุบาลและไม่ค่อยอย่างในโรงเรียนประเภทเด็กเล็ก จากการสังเกตเป็นเพราะเด็กเหล่านี้อยู่ในละแวกบ้านใกล้เคียงกัน พ่อ แม่ ผู้ปกครองรู้จักกันดี เด็กจะช่วยเหลือกันและยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน เช่น เมื่อพ่อแม่มารับกลับบ้าน เด็กบางคนที่ยังไม่กลับ จะเรียกเพื่อนไป จะช่วยเหลือโดยการแถมตัวและจัดกระเป๋าให้เพื่อนที่กลับบ้านก่อน

3. การหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยในภาคใต้ มีพฤติกรรมที่สัมพันธ์กันที่น่าสนใจคือ

1) ในห้องเรียนที่ครูบรรยาย อธิบาย แนะนำให้แกเด็กเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกมากในห้องเรียนคือ แบ่งปันของให้เพื่อน ช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่น ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน พูดหาพินัย โอ้อวด และจะมีพฤติกรรมในคานพุดหน้า และ/หรือ ทำน่าน้อย โดยพฤติกรรมครูบรรยายนั้น เป็นอิทธิพล

ทางตรง ซึ่งแสดงออกโดยการแนะนำ สิ่งสอนนั้น เด็กจะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งครูควรจะลดพฤติกรรมคานั่งลง และเปลี่ยนเป็นให้อิทธิพลทางอ้อม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น เด็กจะเพิ่มพฤติกรรมพุดนำ และ/หรือทำนำซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้มากขึ้น¹

2) ในห้องเรียนที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อครูเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนจะมีพฤติกรรมเหล่านี้มากด้วยคือ ช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่น ยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน แบ่งปันของให้เพื่อน พุดหาเพื่อน โอ้อวด และพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นบ่อยในห้องเรียนคือ พุดและ/หรือ ทำท่ายอมรับในความผิดที่ตนกระทำ เป็นเพราะเด็กในวัยนี้ พร้อมทั้งจะตอบสนองต่อคำแนะนำหรือคำชี้แจงของผู้ใหญ่แล้ว² เมื่อครูแนะนำหรือสั่งสอนอะไรแล้ว เด็กก็จะปฏิบัติตามทันที เด็กยิ่งเล็กมาก อิทธิพลของครูก็ยิ่งมาก ครูที่ดุด่าหรือส่งเสริมเด็กให้มีการแสดงออกที่เหมาะสม ส่งเสริมให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วน พุดและ/หรือทำท่ายอมรับความผิดที่ตนกระทำ นั้นครูควรเน้นในเรื่องนี้ให้มากขึ้น และทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

3) ในห้องเรียนที่นักเรียนมีความคิดริเริ่มมากนั้น พฤติกรรมของนักเรียนที่มากตามไปด้วยคือ เล่น หรือคุยกับเพื่อน พุดหาเพื่อน โอ้อวด แบ่งปันของให้เพื่อน และช่วยผู้อื่นทำงานหรือเล่น แสดงว่า สภาพห้องเรียนนั้น ครูให้อิทธิพลทางอ้อมกับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นต่อครูได้ เด็กจึงรู้สึกมีความสุข เป็นอิสระ ชอบเล่น หรือคุยกับเพื่อน มีการพุดหรือเอาของเล่นมาโอ้อวดกัน เมื่อเพื่อนของเล่นตาย จะแบ่งปันให้เพื่อนเล่นบ้าง และช่วยกันเล่นหรือทำงานด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ ครูควรส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่ม

¹ Handerson G. Human Relations From Theory and Practice p. 5.

² Arnold Gesell and Frances L. Ilg, The Child From Five to Ten, pp. 352 - 353.

ซึ่ง รัชนี กิติพรชัย¹ ได้อ้างจาก เชมอน เอฟ เกย์ ว่า "ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มียู่ในทุกคน และเป็นคุณลักษณะที่สามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ ซึ่งบุคคลที่มีหน้าที่โดยตรงที่จะส่งเสริมและพัฒนาเด็กก็คือครู

จากผลการวิจัยที่ทำให้เชื่อว่า พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนในห้องเรียนนั้น จึงควรที่ครูจะช่วยกันปรับพฤติกรรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคมในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ควรเป็นการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมนอกห้องเรียน ขณะที่ครูปล่อยให้เด็กเล่นอิสระตามลำพัง โดยครูไม่ได้กำหนดงานให้ทำหรือตามไปควบคุมอย่างใกล้ชิดด้วย
2. การศึกษาหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคม ควรจะได้มีการวิจัยย่อยในหัวข้อที่เป็นพฤติกรรมทางอ้อมของครูกับพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
3. ในแต่ละหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย ควรมีการวิจัยว่าการจัดนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานนั้นตั้งไว้หรือไม่

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ในการจัดอบรมครูระดับปฐมวัย นอกจากจะให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยว

¹ รัชนี กิติพรชัย "ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูในด้านความเข้มงวด การลงโทษกับความคิดสร้างสรรค์ของบุตร" (วิทยานิพนธ์ปริฤตถามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515), หน้า 14.

กับพัฒนาการและจิตวิทยาของเด็กแล้ว ควรจะให้ครูได้ทราบถึงพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีผลกระทบบึงพฤติกรรมทางสังคม ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของเด็กควย

2. หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยแต่ละแห่ง ควรมีรูปแบบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ไปในแนวเดียวกัน โดยเลือกรูปแบบที่ครูสามารถกระคุนให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยแต่ละหน่วยงาน ควรจะมีการประสานงานกัน และมีวัตถุประสงค์ในการจัดอย่างเดียวกัน

3. หน่วยงานกลางที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย หรือหน่วยงานที่ให้การศึกษาดานระดับปฐมวัย เช่น สถาบันอุดมศึกษา หรือกรมการฝึกหัดครู ควรจัดการอบรมบุคลากรที่ให้การสอนในระดับปฐมวัย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับนี้ เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของการศึกษาในระดับนี้ เมื่อนำไปถ่ายทอดและนำไปจัด จะได้จัดได้ตรงกันทุกหน่วยงาน

4. ควรมีการนิเทศ และติดตามผลการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ในแต่ละหน่วยงาน เพื่อปรับปรุงและแก้ไข รวมทั้งเสนอแนะให้จัดอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมและทำให้เด็กมีคุณภาพตามที่รัฐต้องการ เหมือนกันในทุกหน่วยงาน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย